

THE EFFECT OF LACTATION PERIOD DISEASE ON THE MILK YIELD OF COWS IN THE STUDY

Allebekov Berdakh Kabilbekovich¹

Bauaddinov Kamaladdin Karamaddinovich²

Institute of Agriculture and agrotechnologies of Karakalpakstan

KEYWORDS

ration, feed, product, lactation,
servings, udder, yellow body,
lymph nodes

ABSTRACT

In this article, the abundance of easily digestible carbohydrates in the ration of cattle in the Republic will lead to excessive obesity of cows. But if this condition is prolonged, then the data are given, provided that the sugar content in the blood leads to an increase in metabolism (hyperglycemia) and the excess consumed carbohydrates in the animal body also turn into fat.

2181-2675/© 2022 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: 10.5281/zenodo.6727362

This is an open access article under the Attribution 4.0 International(CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Assistant of the Department of Zootenistry and Veterinary Medicine, Institute of Agriculture and agrotechnologies of Karakalpakstan, Karakalpakstan, UZB

² Student of Institute of Agriculture and agrotechnologies of Karakalpakstan, Karakalpakstan, UZB

ТАЖРИБАДАГИ СИГИРЛАРНИНГ СУТ МАҲСУЛДОРЛИГИГА ЛАКТАЦИЯ ДАВРИДАГИ КАСАЛЛИКЛАРНИНГ ТАЪСИРИ ЎРГАНИШ

KALIT SO‘ZLAR:

рацион, озуқа, маҳсулот,
лактация, сервис, елин,
сарик тана, лимфа
туғунлари

ANNOTATSIYA

Мазкур мақолада республикамизда қорамоллар рационда энгил ҳазм бўлувчи углеводларнинг кўп бўлиши сигирларни ортиқча семириб кетишига сабаб бўлади. Лекин бу ҳолат чўзилиб кетса, унда қон таркибида қанд моддасининг ортишига (гипергликемия) олиб келиши ва ҳайвон организмида ортиқча истеъмол қилинган углеводларни ҳам ёғга айланишини назарда тутган ҳолда маълумотлар берилган.

КИРИШ.

Ҳозирги кунда дунёнинг барча мамлакатларда аҳолининг озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган талабини қондириш муҳим вазифа бўлиб турибди. Бу талаб йилдан-йилга ортиб бормоқда, бу эса ўз навбатида чорвачиликни янада ривожлантиришни, моллар маҳсулдорлигини оширишни тақозо этади. Рационда энгил ҳазм бўлувчи углеводларнинг кўп бўлиши сигирларни ортиқча семириб кетишига сабаб бўлади. Лекин бу ҳолат чўзилиб кетса, унда қон таркибида қанд моддасининг ортишига (гипергликемия) олиб келади. Бўғоз сигирларнинг ўпка, жигар, лимфа туғунлари, сарик тана, йўлдош ва елин безларида кўп миқдорда ёғ тўпланади. Бу даврда ёғни синтез бўлишининг кўпайиши ва уларни парчаланишини секинлашуви оқибатида парчаланиб улгурмаган оралиқ маҳсулотлар (аденилфосфат, ацетосирка кислоталари, ацетон ва х.к.) ҳосил бўлади ва бу ацетонемия касаллигига яъни ҳайвонларда ҳорғинлик бўшашиш, мадорсизлик ҳолатини ва меъда олди бўлимлари иш фаолиятини пасайиши билан ҳарактерланади. Шунинг учун бўғоз сигирлар рационда 1 ц тирик вазни учун тўғри келадиган тозаланмагаи ёғнинг миқдори 40-50 г дан ортмаслиги керак. Ҳайвон организмида ортиқча истеъмол қилинган углеводларни ҳам ёғга айланишини назарда тутган ҳолда рационда энгил ҳазм бўлувчи углеводларни ортиб кетишидан яна бир бор сақланмоқ лозим.

Айниқса, бу борада ёз пайтида бошоқли кўк ўтлар нисбатини кўпайтириш мақсадида хўжаликда сули, кўп ўримли жўхори, судан ўти кабиларни экиш 1 га ердан олинандиган озуқа бирлиги ҳажмини кўпайтириш билан рациондаги қанд миқдорини кўпайтириш эвазига қанд протеин нисбатига ижобий таъсир этиб, сигирларнинг озуқа ҳазм қилиш аъзоларига ижобий таъсир этиб, тўйимли моддалардан самарали фойдаланишни таъминлайди.

Аслида иложи борича хўжаликда оралиқ ва такрорий экинларни кўпроқ экиш ҳосилдорлигини ошириш эвазига сенаж ва силос тайёрлашни кўпайтириш эвазига

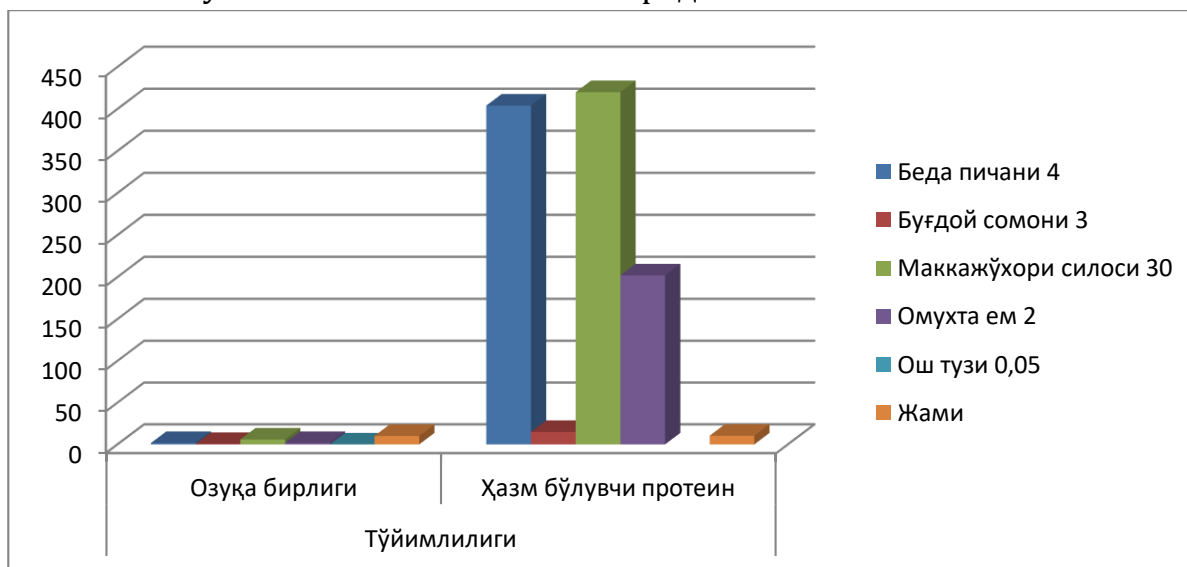
сигирларни йил давомида бир хил типли рационларда боқишни ташкил қилиш сигирларнинг озуқаларни ҳазм қилишини яхшилайти.

1-жадвал

Сигирларни озиқлантириш рациони

№	Озуқаларнинг номи	Миқдори, кг	Тўйимлилиги	
			Озуқа бирлиги	Ҳазм бўлувчи протеин
1.	Беда пичани	4	1,76	404
2.	Буғдой сомони	3	0,6	15,0
3.	Маккажўхори силоси	30	6,0	420
4.	Омухта ем	2	1,8	202
5.	Ош тузи	0,05	-	

Жадвал маълумотларини таҳлил қилсак соғим сигирлар ҳар куни 10,16 озуқа бирлиги ҳисобида озуқалар истемол қилганлар, шундан ҳазмланувчи протеин 10,41 г ни ташкил этган. Рацион таркибидаги қолган барча тўйимли моддалар меъёрида бўлиб, бу кўрсаткич тирик вазлари 400-500 кг атрофида бўлган соғин сигирлардан кунига 10-12 кг сут соғиб олиш имконини беради.

1-жадвал диаграммаси.

Молларни озиқлантириш тартибини бузилиши ва сифатсиз озуқалар билан озиқлантириш натижасида 50-70% гача касалликлар келиб чиқиши кўпгина олимлар томонидан исботланган. Озуқаларни тайёрлаш, ташиш, сақлаш ва қайта ишлашда маълум тадбирлар қўллаш бўйича зогиgienик талаблар қўйилган. Чириган ёки кучли моғорлаган озуқаларни беришга рухсат берилмайди. Оз моғорлаган озуқаларга термик йўл билан ишлов берилади ва озуқалар моғор ва замбруғларда 2-3% ли оҳак еритмаси ёки сода ишқори билан 3-5 соат давомида ишланиб сўнгра ювилади. Емли озуқалар 25% ли содали карбонад ангдрид эритмасида ишлов берилади. 100 С да 1 соат давомида қиздирилади.

Сил, бруцеллез, оқсил касали билан касалланган сигирларни сутини 70-90° С да 30

дақиқа пастеризациялаб бузоқларга ичирилади. Давлат стандартларига кўра донли озуқалар таркибида намлик 12-15%, кислоталик 9,5%, заҳарли ўтлар уруғи, 1% гача бегона ўтлар уруғи, 8% гача бўлиб, заҳарли каналар, нурчалар умуман бўлмаслиги зарур.

Энг кенг тарқалган силосбоп экинларга маккажўхори ва оқ жўхори, кунгабоқар, бир йиллик ғалласимон+дуккаклилар аралашмаси ва бошқалар киради. Энг юқори сифатли силосни маккажўхоридан тайёрлаш мумкин ва бу силос бошқа ўтлардан олинган силослар учун эталон ҳисобланади. Сабаби, унда рН оптимал миқдорда, сут ва сирка кислота нисбати (70:30), ёғ кислотасини сақламайди, тўйимлилиги юқори ва парҳезлик хусусиятларига эга. Силоснинг сифати, ранги, ҳиди, ундаги ўсимликлар ранги билан баҳоланади. Ундаги сут ва сирка кислоталар 2% дан кўп бўлмай, ёғ кислотаси бўлишига йўл қўймаслик керак. Бундан ташқари пичан бир хил майдаланган ёқимли мева ҳидли, донадор бўлиб унинг рН 4,5 дан кам бўлмайди.

Хулоса: Кунжара таркибида минерал ёки метал майдалари бўлмаса озуқа сифатида ишлатиш мумкин. Унинг таркибидаги еркин гассипол миқдори 0,01% дан ошмаслиги керак. Шунинг учун кунжарани профилактик мақсадда юқори ҳароратда ишланади. Кунжарани ёш қорамолга 4 ойлигидан бошлаб 100 гр дан, катта ёшли ҳайвонга 1 кунда 3 кг дан зиёд берилмаслик керак. Ўсимликлардан олинган озуқалардан қорамоллар картошка, барда, қанд лавлагини, маккажўхори заҳарлаши мумкин. Бунинг олдини олиш учун қанд лавлагини ҳайвонга оз оздан 5-7 кг гача, катта ёшли ҳайвонга 1 кунда 15 кг гача бериш тавсия этилади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Алиев Р.Г., Алипанаҳов А.Б. Особенности коров красной степной породы и её помесей, Ж.Зоотехния, № 1, 2005, с. 8-11.
2. Dinca CN. Repausul mamaz, Factor important in sporire producsil de Japte Javaci, reu, zootehn, vetedin, 2013,7,79.
3. Кузнецов Й.В., Сичева Л.В. Влияние кормовых добавок на Продуктивность дойних коров. Ж Зоотехния, № 4, 2009, с. 4-6.
4. Рўзиев Н. Сигирлар маҳсулдорлигини оширишда серсут қилишнинг аҳамияти. Зооветеринария журналы, № 7. 2013. 29-30 б.